

BO‘LAJAK TASVIRIY SAN‘AT O‘QITUVCHILAR INNOVATSION SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING IJODIY FAOLIYAT METODIKASI

Sardor ABDUXAMIDOV¹

¹ISFT instituti v.b.dotsenti, p.f.f.d. (PhD)

Davron QURBONALIYEV²

²ISFT, Pedagogika va psixologiya ta‘lim yo‘nalishi 22-PPA 07-guruh talabasi

KALIT SO‘ZLAR

Tasvir, san‘at, tasviriy san‘at, innovatsiya, innovatsion salohiyat, ijod, ijtimoiy, salohiyat, kasbiy tayyorlash, ko‘nikma, takomillashtirish, jamiyat, ijtimoiy zaruriyat.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Имидж, искусство, изобразительное искусство, инновация, инновационная компетентность, творчество, социальная, компетентность, профессиональная подготовка, мастерство, совершенствование, общество, социальная необходимость.

KEY WORDS

Image, art, visual arts, innovation, innovative competence, creativity, social, competence, vocational training, skill, improvement, society, social necessity.

ANNOTATSIYA

Maqolada bo‘lajak tasviriy san‘at o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirish metodikasi, ularning ta‘riflari, zarurati hamda ijodkorlik ko‘nikmasi va bugungi kun talabi hamda zarurati haqida bayon etilgan.

АННОТАЦИЯ

В статье изложена методика и определение развития инновационных навыков и востребованность, творческие навыки, а также современный спрос и востребованность будущих учителей изобразительного искусства.

ABSTRACT

The article describes the methodology of developing the innovative skills of future visual arts teachers and their definitions, necessity and creativity skills, and today’s demand and necessity.

Kirish. San‘atni sevmaydigan undan hayratlanmaydigan kishi bo‘lmaganidek undan zavqlanmaydigan o‘quvchi yoshlar ham bo‘lmaydi. San‘at asari qaysi ko‘rinishda bo‘lmasin insoniyat ruhiyatiga ijobiy ta‘sir etuvchi badiiy-estetik sifatida namoyon bo‘ladi. Shunday ekan bugungi kunda o‘quvchi yoshlarga tasviriy san‘atdan yuqori darajada mashg‘ulotlarni o‘ta oladigan malakali kadrlarni tayyorlash o‘quv rejasidagi barcha mutaxassislik fanlar qatorida uzluksiz

amaliyotning o‘rni benihoya katta ahamiyatga ega [1].

Bugungi kunda ta‘lim va tarbiya jarayoni ko‘plab yangiliklar va o‘zgarishlar bilan rivojlanmoqda. Shular qatorida har bir sohadagi kabi tasviriy san‘at darslarida ham turli metod va innovatsion texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil etish soha vakillarining diqqat markazidagi eng muhim masalalardan biridir. Zero, o‘sib kelayotgan yosh avlodning intellektual qobliyat, tabiatning o‘zgarishi, texnika va

www.isft.uz

“ISFT” ILMIY-USLUBIY JURNAL
“ISFT” НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
“ISFT” SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL

ISSN: 3030-329X

2024/4-son

www.jurnal.isft-ilm.uz

texnologiyalar sinflaridagi yangiliklar kabi yana o‘nlab sabablar tasviriy san’atda zamonaviy metodlardan foydalanishga sabab bo‘lmoqda.

Turli xil badiiy-terapevtik usullar mijozlar ongiga chuqurroq yondashish, lining ongsiz tashvishlari va tajribalarini qayta ishlashni rag‘batlantiradigan, atrofdagi dimyoni idrok etish uchun mas’ul bo‘lgan bloklangan yoki karn rivojlangan perseptnal tizimlarni rivojlantirishga yordam beradigan, assotsiativ va majoziy fikrlasmi shakllantirish uchun muayyan vaziyatni y aratadi. Tajribali psixolog yoki psixoterapevt uchun badiiy terapiya qimmat balio diagnostik material hisoblanadi. Ko‘plab badiiy-terapevtik usullar yaratuvchilik zavqlari uchun misli ko‘rilmagan ko‘lamni ochib beradi [2].

Tadqiqot metodologiyasi va adabiyotlar tahlili. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirish, ijodiy faoliyat hamda tasviriy san’at va uni o‘qitish metodikasining rivojlantirishida S.S.Azimov, O.M.Jabborova, N.I.Yuldosheva, B.B.Boymetov, R.Radjapov, G‘.Abduraxmonov muhim o‘rin tutadi. Ular tomonidan yaratilgan adabiyotlar, maqolalar va dissertatsiyalarida bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarida badiiy idrokni rivojlantirish texnologiyasini, bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarida badiiy idrokni rivojlantirishning didaktik ta’minotini ko‘rishimiz mumkin. Masalan S.F.Abdurasilovning 2012 yilda chiqqan “Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi” darsligida bo‘lajak boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisi tasviriy san’atning tur va janrlari, tasviriy san’at nazariyasi va tarixi, boshlang‘ich sinflarda tasviriy san’at o‘qitish

metodikali kabilardan nazariy bilim asoslari va amaliy ko‘nikmalarini egallashga qaratilgan bo‘lsa [3], B.N.Oripovning 2012 yilda chiqqan “Tasviriy san’at va uni o‘qitish metodikasi” o‘quv qo‘llanmasida faqatgina rasm chizish haqida emas, san’atning barcha turlari, jumladan, rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik, amaliy san’at, dizayn san’ati, fotosan’at, ikebana san’ati va me‘morchilik san’ati kabilar haqida ham fikr yuritilgan, ma’lumotlar berilgan [4].

Shunday ekan bugungi kunda o‘quvchi yoshlarga tasviriy san’atdan yuqori darajada mashg‘ulotlarni o‘ta oladigan malakali kadrlarni tayyorlash o‘quv rejasidagi barcha mutaxassislik fanlar qatorida uzluksiz amaliyotning o‘rni benihoya katta ahamiyatga ega. Buning uchun esa bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini ijodiy fikrlash, amaliy ko‘nikmalarini oshirish, sohaga innovatsiyalarni kiritishga tayyorlash, innovatsion salohiyatini yuksaltirish, ijodiy ishlashini rivojlantirish, kreativ faoliyat olib borish kabi kompetensiyalarini rivojlantirish hamda amaliyotga tadbiiq etish muhimdir. Bunda turli innovatsion metod va texnologiyalardan foydalanish talab etiladi.

Asosiya natijalar. Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirishning ijodiy faoliyat metodikasi natijalari quyidagi bir nechta metodikani ko‘rib chiqamiz.

I. Ijodiy faoliyatni rag‘batlantirish. Ijodiy faoliyat metodikasi, uning asosiy jihatlari hamda usullari quyidagilardan iborat.

Ijodiy faoliyatni rag‘batlantirish uchun bir nechta usullar mavjud:

1. Muhitni yaratish. Ijod uchun qulay muhit tashkil eting. Bu sokin va ilhomlantiruvchi joy bo‘lishi mumkin.

2. Resurslar taqdim etish. Ijodiy ishlar uchun kerakli materiallar va resurslar, masalan, kitoblar, qog‘ozlar, ranglar yoki texnologiyalarni taqdim eting.

3. Fikr almashish. Guruhlar yoki ijodiy sessiyalar tashkil etish orqali fikr almashish va muhokama qilishga yordam bering.

4. Raqobat va tanlovlar. Ijodiy tanlovlar yoki musobaqalar o‘tkazish, qatnashchilarni o‘z ijodlarini namoyish qilishga undaydi.

5. O‘rganish va rivojlanish. Ijodiy kurslar yoki seminarlar tashkil etish orqali yangi ko‘nikmalar o‘rganishga yordam berish.

6. Maqtov va rag‘batlantirish. Olingan natijalarni baholash va muvaffaqiyatlarni e‘tirof etish, bu ijodiy faoliyatni davom ettirish uchun kuchli motivatsiya bo‘ladi.

7. Ilhomlantiruvchi misollar. Muvaffaqiyatli ijodkorlar, san‘atkorlar yoki olimlar haqidagi hikoyalar bilan ilhomlantirish.

Bu usullar yordamida ijodiy faoliyatni yanada rag‘batlantirish mumkin.

II. Mavzu tanlash. O‘quvchilarni qiziqtiradigan va ularda ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradigan mavzular tanlash. Bu ularning motivatsiyasini oshiradi.

Mavzu tanlash ijodiy faoliyatning muhim bosqichidir. Quyidagi usullar yordamida mavzuni tanlashda yordam berishi mumkin:

1. Qiziqishlar. O‘z qiziqishlaringiz va sevimli mavzularingizni o‘ylab ko‘ring. Sizni qiziqtirgan yoki xohlagan sohalarni o‘rganing.

2. Tajribalar. Hayotiy tajribangizdan ilhomlaning. Sizga ta‘sir ko‘rsatgan voqealar, odamlar yoki joylar haqida yozish mumkin.

3. Ijtimoiy masalalar. Jamiyatda muhim deb hisoblangan masalalarni o‘ylab ko‘ring. Bu mavzular ko‘pincha o‘quvchilarni qiziqtiradi va muhokama uchun yaxshi asos bo‘ladi.

4. San‘at va adabiyot. O‘z sevimli adiblaringiz, san‘at asarlaringiz yoki filmlaringizdan ilhomlaning. Ularning uslubini yoki mavzularini o‘z ijodiy ishlaringizda ishlatishingiz mumkin.

5. Tabiat. Tabiiy go‘zalliklar, hayvonlar yoki ekosistemalardan ilhom olish. Ushbu mavzular ko‘plab ijodiy ishlarda namoyon bo‘lishi mumkin.

6. Odamlar va ularning hikoyalari. Muntazam ravishda odamlar haqida yozish, ularning hayoti va tajribalari qiziqarli bo‘lishi mumkin.

7. Vaqt va joy. Tarixiy voqealar yoki joylar haqida yozish, ular haqida yangi nuqtayi nazar berish ijodiy ishlarni boyitadi.

Mavzu tanlashda sizning shaxsiy hissiyotlaringiz va tajribangiz ham muhim ahamiyatga ega. Eng muhimi, tanlagan mavzuingiz sizni qiziqtirishi va ilhomlantirishi kerak.

III. Ijodiy muammolar: O‘quvchilarga muammoli vaziyatlarni taklif qilish, bu ularning ijodiy yechimlar topish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Ijodiy muammolar ijodiy jarayonda yuzaga keladigan to‘siqlar yoki qiyinchiliklardir. Ularni hal qilish uchun quyidagi yondashuvlar foydali bo‘lishi mumkin:

1. Ilhom yetishmasligi. Ilhom yetishmasligi har bir ijodkor uchun tabiiy holat bo‘lib ijodiy jarayonda ko‘p uchraydi. Bu, san‘atkorlar, yozuvchilar, muhandislar va

www.isft.uz

“ISFT” ILMIY-USLUBIY JURNAL
“ISFT” НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
“ISFT” SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL

ISSN: 3030-329X

2024/4-son

www.jurnal.isft-ilm.uz

boshqa ijodkorlar uchun qiyinchilik tug‘dirishi mumkin.

2. Yana bir narsaga e‘tibor bering. Yangiliklar, san‘at asarlari yoki tabiatni kuzatish.

3. Meditatsiya yoki yoga. Stressni kamaytirish, diqqatni jamlash va ichki tinchlikni topishga yordam beradigan amaliyotlar. Har ikkalasi ham ijodiy jarayonni rag‘batlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

4. Brainstorming. Ijodiy g‘oyalarni ishlab chiqish va muammolarni hal qilish uchun ishlatiladigan samarali usul. Ushbu jarayon o‘quvchilar, jamoalar yoki ijodkorlar o‘rtasida fikr almashish va yangi g‘oyalarni rivojlantirish uchun mo‘ljallangan.

Brainstorming ijodiy jarayonlarni kuchaytirish va yangi g‘oyalarni kashf etishda juda foydali usuldir. Har bir ishtirokchining fikri qadrli bo‘lishi muhimdir, shuning uchun hamma fikrlarni qabul qilish va baholash zarur.

5. Mavzuni qismlarga bo‘lish. Katta mavzuni kichikroq, boshqarilishi oson bo‘lgan qismlarga bo‘ling.

6. O‘z-o‘zini tanqid qilish, Vaqtning yetishmasligi, Tanqidiy fikrlar, motivatsiya yetishmasligi, Mavzuni aniqlashdagi noaniqlik.

7. O‘z ishingizga ko‘z yuming. Boshqa odamlarning fikrlarini so‘rang.

8. Qayta ko‘rib chiqish. Yozgan narsalaringizni keyinroq, yangi ko‘z bilan ko‘rib chiqish.

9. Rejalashtirish. Har kuni ma‘lum vaqt ajrating, shunda ijodiy ishlar uchun vaqt topasiz.

10. Ustuvorliklarni belgilash. Eng muhim vazifalarni birinchi o‘ringa qo‘ying.

11. Salbiy fikrlarni chetlab o‘ting. O‘z fikrlaringizni o‘zgartirish uchun motivatsiya izlang.

12. O‘zgarish qiling. Tanqidni qabul qilib, yangi yondashuvlar izlang.

13. Maqsadlar qo‘ying. Qisqa muddatli va uzoq muddatli maqsadlar belgilab oling.

14. Ilhomlantiruvchi manbalar. Kitoblar, podkastlar yoki muvaffaqiyatli ijodkorlar haqidagi hikoyalarni o‘qish.

Ijodiy muammolarni hal qilishda sabr-toqat va tajriba qilish muhimdir. Har bir qiyinchilik sizga yangi imkoniyatlar ochishi mumkin.

IV. Amaliy darslar va loyihalar. Tasviriy san‘atda amaliy darslar va loyihalar o‘quvchilarning ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantirish va ularning tasviriy san‘atga bo‘lgan qiziqishini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Quyida ba‘zi g‘oyalar keltirilgan:

Amaliy darslar.

1. Rasmlarni yaratish. O‘quvchilar turli uslublarda (akvarel, akril, pastel) rasmlar chizishadi. Dars davomida ranglar va kompozitsiya haqida o‘rganish.

2. Raqamli san‘at. O‘quvchilar raqamli vositalar, zamonaviy texnologiyalar yordamida yaratilgan san‘at asarlarini anglatadi. Bu san‘at turi grafik dizayn, 3D modellash, animatsiya va video san‘atni o‘z ichiga oladi. Bu darsda raqamli dizayn va illyustratsiyalar haqida o‘rganish mumkin.

3. Kollaj yaratish. O‘quvchilar turli materiallar (qog‘oz, mato, fotosuratlar)dan foydalanib, kollaj usulida asarlar tayyorlaydi. Dars davomida rang va kompozitsiya asoslari haqida muhokama.

4. Haykaltaroshlik va kulolchilik. O‘quvchilar loy, plastilin yoki boshqa

www.isft.uz

ISSN: 3030-329X

2024/4-son

www.jurnal.isft-ilm.uz

materiallardan haykallar yasaydilar. Bu darsda hajm va shaklni o'rganishga ko'maklashadi.

V. Loyihalar.

1. San'at ko'rgazmasi. O'quvchilar o'z ishlarini ko'rgazmaga tayyorlashadi. Ular asarlarini tayyorlash jarayoni va ko'rgazma tashkil etish tajribasini o'rganadilar.

2. Tabiatni aks ettirish. O'quvchilar tabiatni tasvirlaydigan asarlar yaratadilar va ularni ochiq havoda yoki bog'da chizishadi. Ushbu loyiha tabiatga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

3. Ijtimoiy san'at. O'quvchilar jamiyatdagi muammolarni ko'rsatadigan san'at asarlarini yaratadilar. Masalan, ekologik masalalarni ko'tarish yoki ijtimoiy adolatni ta'minlash.

4. Mavzuli san'at loyihasi. O'quvchilar bir mavzu (masalan, vaqt, hayot, tabiat) asosida guruh bo'lib ishlashadi va har biri o'z asarini yaratar ekan, bir butun ko'rgazma tashkil qilishadi.

5. Loyihaviy ishlar. O'quvchilarni loyihalar asosida tasviriy san'at ishlarini amalga oshirishga undash. Bu ijodiy jarayonni amaliyotda qo'llash imkonini beradi.

6. Amaliy ko'nikmalar. Turli san'at texnikalari va materiallarini qo'llash orqali amaliy darslar o'tkazish. Bu o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshiradi.

VI. Texnologiyalardan foydalanish.

Tasviriy san'atda texnologiyalardan foydalanish ijodiy jarayonlarni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Quyida texnologiyalarni qo'llashning ba'zi usullari keltirilgan.

1. Raqamli san'at. Grafik dasturlar: Adobe Photoshop, Illustrator yoki Procreate

kabi dasturlar yordamida raqamli rasm chizish, illustatsiya va dizayn yaratish.

3 D model yaratish: Blender yoki Tinkercad kabi dasturlar yordamida 3D modellash va skulptura tayyorlash.

2. O'yinlarni ishlab chiqish. O'yin dizayni: O'quvchilar o'z san'at asarlarini video o'yinlarda ishlatish uchun dizayn qilishlari mumkin. Unity yoki Unreal Engine kabi platformalarda o'yin yaratish jarayonini o'rganish.

3. Virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR). VR san'at: O'quvchilar virtual haqiqatda 3D muhitlarda san'at asarlarini yaratish va ko'rsatish.

AR ilovalari: O'quvchilar o'z asarlarini AR orqali taqdim etish va interaktiv ko'rgazmalar yaratish.

4. Onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlar. Ijtimoiy tarmoqlar: Instagram, Pinterest yoki DeviantArt kabi platformalarda o'z asarlarini baham ko'rish va boshqa san'atkorlardan ilhom olish.

Onlayn darslar: YouTube yoki boshqa onlayn ta'lim platformalaridan san'atga oid darslar va video-tutorialarni o'rganish.

5. Fotomanipulyatsiya. Rasm tahriri: O'quvchilar fotosuratlar ustida ishlash va ularni san'at asarlariga aylantirish uchun fotomanipulyatsiya usullarini o'rganish.

Montaj va kollaj. Turli fotosuratlarini birlashtirib, yangi tasvirlar yaratish.

6. Dasturiy ta'minot va ilovalar: Mobil ilovalar: Snapseed, ArtFlow yoki MediBang Paint kabi mobil ilovalar orqali san'at asarlarini yaratish va tahrirlash.

Kodlash va san'at. Processing yoki P5.js kabi platformalarda kod orqali interaktiv san'at asarlarini yaratish.

www.isft.uz

“ISFT” ILMIY-USLUBIY JURNAL
“ISFT” НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
“ISFT” SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL

ISSN: 3030-329X

2024/4-son

www.jurnal.isft-ilm.uz

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki bo‘lajak tasviriy san‘at o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirishda ijodiy faoliyat metodikasi, o‘qituvchilarning ijodiy fikrlashini, amaliy ko‘nikmalarini va innovatsion yondashuvlarini oshirishga yordam beradi. Ushbu metodika o‘quvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyatlariga tayyorgarligini kuchaytiradi va ta‘lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Ijodiy faoliyat orqali o‘qituvchilar o‘z-o‘zini ifoda etish va san‘atda yangiliklarni yaratish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Shu bilan birgalikda bo‘lajak tasviriy san‘at o‘qituvchilarining innovatsion salohiyatini rivojlantirish ijodiy faoliyat metodikasi zamonaviy ta‘lim talablariga javob beradigan, o‘qituvchilarni rag‘batlantiradigan va ularning ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantiradigan kompleks yondashuvni o‘z ichiga oladi. Bu jarayon o‘qituvchilarni nafaqat san‘at sohasida, balki pedagogik faoliyatda ham muvaffaqiyatli bo‘lishlariga yordam beradi.

Foydalangan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abduxamidov S.M. Bo‘lajak tasviriy san‘at o‘qituvchilarini innovatsion faoliyatga tayyorlashda tasviriy tafakkurini shakllantirish metodikasini takomillashtirish. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori dissertatsiyasi. Chirchiq, 2023.
2. Abduxamidov S.M. San‘at asarlari vositasida badiiy-estetik tafakkurni rivojlantirishning art-terapiya

- usullari // Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў, 2021. – № 2/1. – Nukus. – Б. 65-66.
3. Abdurasilov S.F. Tasviriy san‘at o‘qitish metodikasi. Toshkent: ILM ZIYO, 2012.
  4. Oripov B.N. Tasviriy san‘at va uni o‘qitish metodikasi. – Toshkent: ILM ZIYO, 2012.
  5. Burxonov A.A. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: TDPU, 2022